Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

14. märts 2013 *

Keskkond — Direktiiv 85/337/EMÜ — Teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamine — Projektile loa andmine ilma asjakohase hindamiseta — Hindamise eesmärgid — Hüvitise saamise õiguse tingimused — Küsimus, kas üksikisikute kaitse varalise kahju eest on hõlmatud või mitte

Kohtuasjas C-420/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberster Gerichtshof'i (Austria) 21. juuli 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 10. augustil 2011, menetluses

Jutta Leth

versus

Austria Vabariik,

Land Niederösterreich,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, (ettekandja), kohtunikud J. Malenovský, U. Lõhmus, M. Safjan ja A. Prechal,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 17. oktoobri 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— J. Leth, esindaja: *Rechtsanwalt* W. Proksch,

— Austria Vabariik, esindajad: C. Pesendorfer ja P. Cede,

— Land Niederösterreich, esindaja: *Rechtsanwalt* C. Lind,

— Tšehhi valitsus, esindajad: D. Hadroušek ja M. Smolek,

— Iirimaa, esindaja: D. O'Hagan, keda abistas E. Fitzsimons, *SC*,

— Kreeka valitsus, esindaja: G. Karipsiades,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

— Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* S. Varone,

— Läti valitsus, esindajad: I. Kalniņš ja A. Nikolajeva,

— Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: J. Beeko ja L. Seeboruth, keda abistas *barrister* E. Dixon,

— Euroopa Komisjon, esindajad: P. Oliver ja G. Wilms,

olles 8. novembri 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiivi 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 175, lk 40; ELT eriväljaanne 15/01, lk 248), muudetud nõukogu 3. märtsi 1997. aasta direktiiviga 97/11/EÜ (EÜT L 73, lk 5; ELT eriväljaanne 15/03, lk 151) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. mai 2003. aasta direktiiviga 2003/35/EÜ (ELT L 156, lk 17; ELT eriväljaanne 15/07, lk 466) (edaspidi „direktiiv 85/337") artiklit 3.

2 See taotlus esitati ühelt poolt J. Lethi ja teiselt poolt Austria Vabariigi ja Land Niederösterreichi (Alam-Austria liidumaa) vahelises vaidluses, milles käsitletakse J. Lethi nõuet esiteks hüvitada varaline kahju, mis tal on väidetavalt tekkinud tema elumaja väärtuse vähenemise tõttu Viin-Schwechati (Austria) lennujaama laiendamise tagajärjel ja teiseks tuvastada põhikohtuasja kostjate vastutus tulevikus tekkida võiva kahju eest.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 85/337

3 Direktiivi 85/337 põhjendused 1, 3, 5, 6 ja 11 on sõnastatud järgmiselt:

„Euroopa ühenduste […] keskkonnaalas[t]es tegevusprogrammi[de]s […], rõhutatakse, et parim keskkonnapoliitika on pigem reostuse või saaste tekkimise takistamine nende tekkekohas kui pingutus nende mõju hilisemaks kõrvaldamiseks; neis programmides kinnitatakse vajadust võtta keskkonnale avaldatavat mõju arvesse kogu tehnilise kavandamise ja otsustamise võimalikult varajases etapis; selleks nähakse neis ette selliste mõjude hindamise korra rakendamine;

[…]

samuti on vaja saavutada üks ühenduse eesmärkidest keskkonnakaitse ja elukvaliteedi alal;

[…]

tuleks kehtestada keskkonnamõju hindamise üldpõhimõtted, et täiendada ja koordineerida suure keskkonnamõjuga riiklikke ja eraprojekte reguleerivaid teostusloa andmise menetlusi;

tõenäolise olulise keskkonnamõjuga riiklike ja eraprojektide teostusluba tuleks anda ainult pärast nende projektide tõenäolise olulise keskkonnamõju eelnevat hindamist; sellisel hindamisel tuleb lähtuda arendaja esitatud asjakohasest teabest, mida võivad täiendada kõnealuse projektiga võimalikult seotud asutused ja isikud;

[…]

projekti keskkonnamõju tuleb hinnata selleks, et võtta arvesse soovi kaitsta inimeste tervist, mõjutada parema keskkonna abil elukvaliteeti, tagada liikide mitmekesisus ning säilitada ökosüsteemi kui peamise eluressursi paljunemisvõime".

4 Direktiivi 85/337 artiklis 1 on sätestatud:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse tõenäoliselt olulise keskkonnamõjuga riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise suhtes.

2. Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

projekt –

— ehitiste või muude käitiste püstitamine või kavade teostamine,

— muu sekkumine looduskeskkonda ja maastikku, kaasa arvatud maavarade kaevandamine;

[…]".

5 Sama direktiivi artikli 2 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed tagamaks, et enne loa andmist nõutakse keskkonda muu hulgas oma laadi, mahu või asukoha tõttu oluliselt mõjutada võivatelt töödelt teostusluba ja hinnatakse nende mõju.

Sellised tööd on piiritletud artiklis 4."

6 Nimetatud direktiivi artiklis 3 on sätestatud:

„Keskkonnamõju hindamisel täpsustatakse projekti otsene ja kaudne mõju järgmistele teguritele ning kirjeldatakse ja hinnatakse neid sobival viisil ning asjaolude ja artiklite 4–11 kohaselt:

— inimesed, loomastik ja taimestik,

— pinnas, vesi, õhk, ilmastik ja maastik,

— aineline vara ja kultuuripärand,

— esimeses, teises ja kolmandas taandes nimetatud tegurite vastastikune mõju."

7 Direktiivi 85/337 artikli 4 lõigete 1–3 kohaselt:

„1. Kui artikli 2 lõikest 3 ei tulene teisiti, hinnatakse I lisas loetletud klassidesse kuuluvaid projekte artiklite 5–10 kohaselt.

2. Kui artikli 2 lõikest 3 ei tulene teisiti, teevad liikmesriigid II lisas loetletud tööde puhul:

a) üksikjuhtumite uurimise

või

b) endi kehtestatud künniste või tingimuste

abil kindlaks, kas tööd hinnatakse artiklite 5–10 kohaselt.

Liikmesriigid võivad teha otsuse kohaldada mõlemaid alapunktides a ja b nimetatud võimalusi.

3. Lõike 2 alusel üksikjuhtumeid uurides või künniseid või tingimusi kehtestades võetakse arvesse asjakohaseid III lisas sätestatud valikutingimusi.”

8 Sama direktiivi artikli 5 lõigetes 1 ja 3 on ette nähtud:

Tööde puhul, mille keskkonnamõju tuleb artikli 4 alusel hinnata artiklite 5–10 kohaselt, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, tagamaks, et töö kavandaja esitab sobivas vormis IV lisas piiritletud teabe […]

3.]Lõike 1 kohaselt töö kavandaja esitatav teave sisaldab vähemalt:

[…]

— andmeid, mida on vaja nende põhimõjude piiritlemiseks ja hindamiseks, mida töö keskkonnale tõenäoliselt avaldab,

[…]”.

9 Direktiivi 85/337 artikli 4 lõikes 1 nimetatud projektide hulka kuuluvad nähtuvalt selle direktiivi I lisa punkti 7 alapunktist a ja punktist 22 „[p]ikamaavedudeks vajalike raudteede ja vähemalt 2100 m peamaandumisrajaga lennuväljade ehitamine” ja „[k]äesolevas lisas loetletud projektide mis tahes muudatus või laiendamine, kui niisugune muudatus või laiendamine ise ei ületa käesolevas lisas sätestatud võimalikke künniseid”.

10 Direktiivi 85/337 II lisa punkti 13 esimese taande kohaselt kuulub selle direktiivi artikli 4 lõikes 2 nimetatud projektide hulka ka „[j]uba loa saanud või valminud või käimasolevate I […] lisas loetletud tööde muutmine või laiendamine, kui see võib keskkonda oluliselt kahjustada (I lisaga hõlmamata muudatus või laiendus)”.

11 Kõnealuse direktiivi IV lisas „Artikli 5 lõikes 1 osutatud teave” punktides 3–5 on kirjas:

„3. Kirjeldus, mis käsitleb keskkonna neid tegureid, mida väljapakutud töö tõenäoliselt oluliselt mõjutab, sealhulgas eelkõige elanikkonda, loomastikku, taimestikku, pinnast, vett, õhku, ilmastikku, ainelist vara, sealhulgas ehituskunsti- ja muinaspärandit, maastikku, ja eespool nimetatud tegurite omavahelist mõju.

4. Kirjeldus […] väljapakutud töö tõenäolisest olulisest keskkonnamõjust, mis tuleneb:

— tööst endast,

— loodusvarade kasutamisest,

— saasteainete heitmetest, häiringute tekitamisest ja jäätmete kõrvaldamisest,

ja töö kavandaja koostatud kirjeldus keskkonnamõju eelhindamiseks kasutatud võtetest.

5. Oluliste keskkonnakahjustuste vältimiseks, vähendamiseks ja võimaluse korral kõrvaldamiseks ettenähtud meetmete kirjeldus.”

Austria õigus

12 Direktiiv 85/337 võeti Austria õigusesse üle 1993. aasta keskkonnamõju hindamise seadusega (Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 1993, edaspidi „UVP-G 1993”), mis kehtis alates 1. juulist 1994 kuni 11. augustini 2000, mil jõustus 2000. aasta keskkonnamõju hindamise seadus (Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 2000), mille eesmärk on võtta üle direktiiv 97/11.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

13 Alates aastast 1997 on põhikohtuasja hageja J. Leth Viin-Schwechati lennuvälja turvatsoonis asuva kinnisasja omanik. Ta elab sellele kinnistule ehitatud majas.

14 Alates Austria Vabariigi liitumisest Euroopa Liiduga 1. jaanuaril 1995 andsid põhikohtuasja kostja juhtorganid, ilma et eelnevalt oleks läbi viidud keskkonnamõju hindamine, loa mitmele selle lennujaama ümberehitus- ja laiendusprojektile ning teostasid need projektid. 21. augusti 2001. aasta otsuses kinnitas Land Niederösterreichi peaminister sõnaselgelt, et keskkonnamõju hindamine ei ole Viin-Schwechati lennuvälja ümberehitustööde jätkamiseks ja selle lennuvälja laiendamiseks vajalik.

15 J. Leth esitas 2009. aastal Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien’ile põhikohtuasja mõlema kostja vastu hagi, milles esiteks nõudis neilt 120 000 euro suuruse summa väljamõistmist selle eest, et tema kinnisasja väärtus on eelkõige lennukimüra tõttu vähenenud, ja teiseks kostjate vastutuse tuvastamist tulevase kahju eest, sealhulgas tema tervise kahjustamise eest, mis tuleneb sellest, et direktiivid 85/337, 97/11 ja 2003/35 võeti üle hilinenult ja puudulikult, ning sellest, et erinevate lubade andmisel Viin-Schwechati lennuvälja ümberehitustöödeks jäeti läbi viimata keskkonnamõju hindamine. Põhikohtuasja kostjad väidavad, et nende organite tegevus on õiguspärane ja laitmatu ning esitatud hagi on aegunud.

16 Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien jättis hagi aegumise tõttu tervikuna rahuldamata põhjendusega, et selle aluseks olevad õigused on aegunud. Selle kohtuotsuse osalist tühistamist nõudva apellatsioonkaebuse lahendamisel jättis Oberlandesgericht Wien jõusse otsuse jätta rahuldamata nõue mõista välja 120 000 eurot, kuid tühistas vaidlustatud kohtuotsuse osas, mis puudutas nõuet tuvastada kostjate vastutus tulevase kahju eest, saates asja tagasi esimese astme kohtusse viimati nimetatud nõude uuesti lahendamiseks. Oberlandesgericht Wien märkis sellega seoses, et nõue mõista välja 120 000 euro suurune hüvitis puudutab puhtalt varalist kahju, millele ei laiene kaitse, mille pakkumine on eelkõige asjaomastes direktiivides sisalduvate liidu õiguse sätete ja siseriikliku õiguse sätete eesmärk. Nõude osas tuvastada vastutus tulevase kahju eest leidis nimetatud kohus, et see nõue ei ole aegunud. Otsuse peale jätta hüvitise väljamõistmise nõue rahuldamata esitati kassatsioonkaebus eelotsusetaotluse esitanud kohtule, ning samuti kaevati talle edasi otsus saata vastutuse tuvastamise nõue tagasi esimese astme kohtule.

17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leidis, et lahendus nendele nõuetele, mis igal juhul ei ole täielikult aegunud, sõltub sellest, kas asjaomase liikmesriigi pädevatel ametiasutustel – tulenevalt nii liidu kui ka siseriiklikust õigusest – lasuv kohustus viia läbi keskkonnamõju hindamine võib asjaomaseid isikuid kaitsta puhtalt varalise kahju eest, mille on tekitanud projekt, mille keskkonnamõju ei ole hinnatud.

18 Neil asjaoludel otsustas Oberster Gerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„Kas [direktiivi 85/337], muudetud [direktiiviga 97/11] ja [direktiiviga 2003/35], artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et

1. Mõiste „aineline vara” hõlmab ainult vara ainelist aspekti või ka selle väärtust;

2. Keskkonnamõju hindamise eesmärk on ka kaitsta isikut varalise kahju eest, mis tuleneb tema kinnistu väärtuse vähenemisest?”

Menetlus Euroopa Kohtus

19 Põhikohtuasja hageja taotles 21. detsembri 2012. aasta menetlusdokumendis suulise menetluse uuendamist, väites esiteks, et analüüsides 8. novembril 2012 esitatud kohtujuristi ettepanekus küsimust, kas niisugune keskkonnamõju hindamine, nagu on ette nähtud direktiivi 85/337 artiklis 3, hõlmab ka vaadeldava projekti mõju ainelise vara väärtusele, tõstatas kohtujurist uue küsimuse, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole esitanud ja mille üle Euroopa Liidu kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud ei ole vaielnud, ning seetõttu jäi eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimene küsimus vastuseta. Teiseks väidab põhikohtuasja hageja, et kõnealustel huvitatud isikutel ei ole olnud võimalust vaielda selle üle, millised tagajärjed on asjaolul, et asjaomast üldsust ei teavitatud vaidlusalustest projektidest ja tal ei olnud seega võimalik osaleda otsustusprotsessis.

20 Sellega seoses olgu meelde tuletatud, et Euroopa Kohus võib igal ajal vastavalt kodukorra artiklile 83, olles kohtujuristi ära kuulanud, uuendada määrusega menetluse suulise osa, eelkõige kui ta leiab, et tal ei ole piisavalt teavet või kui asja lahendamisel tuleks tugineda argumendile, mille üle pooled või Euroopa Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud ei ole vaielnud.

21 Praeguses asjas leiab Euroopa Kohus, et tema käsutuses on kõik vajalikud asjaolud eelotsusetaotluse läbivaatamiseks ning et seda taotlust ei ole tarvis analüüsida niisuguse argumendi pinnalt, mille üle pooled ei ole vaielnud.

22 Seetõttu ei kuulu rahuldamisele põhikohtuasja hageja taotlus, milles palutakse korraldada uus kohtuistung või teise võimalusena anda luba täiendavate kirjalike märkuste esitamiseks.

Eelotsuse küsimuste analüüs

23 Esitatud küsimustega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 85/337 artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et esiteks hõlmab niisugune keskkonnamõju hindamine, nagu on ette nähtud selles artiklis, ka vaadeldava projekti mõju ainelise vara väärtusele, ja teiseks annab asjaolu, et keskkonnamõju hindamine on jäetud kõnealuse direktiivi nõudeid eirates läbi viimata, üksikisikule õiguse saada hüvitist varalise kahju eest, mis on tingitud tema kinnisasja väärtuse vähenemisest vaadeldava projekti keskkonnamõju tagajärjel.

24 Seoses mõistega „aineline vara” direktiivi 85/337 artikli 3 tähenduses olgu meelde tuletatud, et liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest tuleneb, et liidu õigusnorme, mis ei viita otseselt liikmesriikide õigusele nende tähenduse ning ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu Euroopa Liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning selleks tuleb arvestada õigusnormi konteksti ja vastava regulatsiooniga taotletavat eesmärki (vt eelkõige 19. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-287/98: Linster, EKL 2000, lk I-6917, punkt 43, ja 22. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C 497/10 PPU: Mercredi, EKL 2010, lk I-14309, punkt 45).

25 Direktiivi 85/337 artikli 3 kohaldamisel tuleb analüüsida, millist otsest ja kaudset mõju projekt avaldab muu hulgas inimestele ja ainelisele varale, ning vastavalt selle artikli neljandale taandele tuleb ka hinnata, milline on nende kahe teguri vastastikune mõju. Seetõttu tuleb täpsemalt hinnata, millist mõju avaldab projekt ainelise vara kasutamisele inimese poolt.

26 Sellest järeldub, et niisuguste projektide hindamisel, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, tuleb uurida vaadeldava projekti mõju ehitiste kasutamisele inimese poolt.

27 Sellegipoolest, ning nagu rõhutasid Land Niederösterreich ja mitu Euroopa Kohtule oma seisukohad esitanud valitsust, ei saa keskkonnamõju hindamise laiendamist ainelisele varale tuletada nimetatud artikli 3 sõnastusest ning see ei oleks kooskõlas ka direktiivi 85/337 eesmärgiga.

28 Direktiivi 85/337 artikli 1 lõikest 1 ning samuti selle põhjendustest 1, 3, 5 ja 6 tuleneb, et selle direktiivi eesmärk on hinnata riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju, et saavutada üks ühenduse eesmärkidest keskkonnakaitse ja elukvaliteedi alal. Sama eesmärki teenivad ka teave, mida arendaja peab esitama sama direktiivi artikli 5 lõike 1 IV lisa alusel, ning tingimused, mis võimaldavad hinnata, kas selle direktiivi III lisa tingimustele vastavate keskmise suurusega projektide keskkonnamõju tuleb hinnata.

29 Seetõttu tuleb arvesse võtta üksnes sellist mõju ainelisele varale, mis võib loomuldasa avaldada mõju ka keskkonnale. Nõnda on vastavalt kõnealuse direktiivi artiklile 3 läbiviidava keskkonnamõju hindamisega tegemist juhul, kui selle käigus piiritletakse, kirjeldatakse ja hinnatakse müra otsene ja kaudne mõju inimesele sellise kinnisasja kasutamisel, mida mõjutab niisugune projekt nagu see, mis on vaidluse all põhikohtuasjas.

30 Seetõttu tuleb sedastada, et niisugune keskkonnamõju hindamine, nagu on ette nähtud direktiivi 85/337 artiklis 3, ei hõlma selle hindamist, milline on vaadeldava projekti mõju ainelise vara väärtusele.

31 See järeldus ei tähenda siiski tingimata, et direktiivi 85/337 artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et keskkonnamõju hindamine – täpsemalt hindamine, mis puudutab ühele või mitmele selles artiklis loetletud tegurile peale ainelise vara avaldatavat mõju – on jäetud selle direktiivi nõudeid eirates läbi viimata, ei anna üksikisikule mingit õigust saada hüvitist varalise kahju eest, mis on tekkinud tema ainelise vara väärtuse vähenemise tagajärjel.

32 Sellega seoses tuleb esmalt meelde tuletada, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et üksikisik võib tugineda kohustusele viia läbi keskkonnamõju hindamine, mis on ette nähtud direktiivi 85/337 artikli 2 lõikes 1, tõlgendatuna koos sama direktiivi artikli 1 lõikega 2 ja artikliga 4 (vt 7. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-201/02: Wells, EKL 2004, lk I-723, punkt 61). Nii annab see direktiiv asjaomastele üksikisikutele õiguse nõuda, et pädevad talitused hindaksid vaadeldava projekti keskkonnamõju ja nendega selles osas konsulteeriksid.

33 Seetõttu tuleb analüüsida, kas direktiivi 85/337 artikkel 3, tõlgendatuna koos sama direktiivi artikliga 2, võib juhul, kui keskkonnamõju hindamine on jäetud läbi viimata, anda üksikisikutele õiguse saada hüvitist sellise varalise kahju eest nagu see, millele tugineb J. Leth.

34 Sellega seoses ilmneb direktiivi 85/337 põhjendustest 3 ja 11, et see direktiiv on suunatud ühe liidu eesmärkidest keskkonnakaitse ja elukvaliteedi alal saavutamisele ning et projekti keskkonnamõju tuleb hinnata selleks, et võtta arvesse soovi mõjutada parema keskkonna abil elukvaliteeti.

35 Olukorras, kus direktiivi 85/337 artiklis 4 nimetatud projektist lähtuval müral on inimesele märkimisväärne mõju, kuna elumaja, mis selles müras asub, täidab oma ülesannet halvemini, ja kuna mõjutatakse inimese elukeskkonda, tema elukvaliteeti ning võimalik, et ka tema tervist, nii et selle maja varalise väärtuse vähenemine võib tõepoolest olla niisuguse keskkonnamõju otsene majanduslik tagajärg – seda asjaolu tuleb hinnata juhtumipõhiselt.

36 Seetõttu tuleb teha järeldus, et varalise kahju ennetamine on niivõrd, kuivõrd tegemist on riikliku- või eraprojekti keskkonnamõju otseste majanduslike tagajärgedega, hõlmatud direktiivi 85/337 pakutava kaitse eesmärgiga. Niisugust keskkonnamõju otsese tagajärjena tekkivat majanduslikku kahju tuleb eristada majanduslikust kahjust, mille otsene põhjus ei ole keskkonnamõju ja mis seetõttu ei ole hõlmatud selle direktiivi pakutava kaitse eesmärgiga; selliseks kahjuks on näiteks teatav ebasoodne konkurentsiolukord.

37 Seoses õigusega saada niisuguse varalise kahju eest hüvitist tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast, et lähtudes EL lepingu artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõttest on liikmesriigid kohustatud kõrvaldama liidu õiguse rikkumise õigusvastased tagajärjed. Selles osas on Euroopa Kohus juba otsustanud, et direktiivi 85/337 artikli 2 lõikes 1 ette nähtud projekti keskkonnamõju hindamata jätmise hüvitamiseks peab siseriiklik kohus välja selgitama, kas siseriiklik õigus näeb ette võimaluse võtta juba antud teostusluba tagasi või see peatada, et viia läbi vaadeldava projekti keskkonnamõju hindamine vastavalt direktiivi 85/337 nõuetele, või teise võimalusena – eeldusel et asjaomane üksikisik on sellega nõus –, kas siseriiklik õigus annab asjaomasele üksikisikule võimaluse tekitatud kahju eest hüvitist nõuda (vt eespool viidatud kohtuotsus Wells, punktid 66–69).

38 Kohaldatavad menetluseeskirjad kuuluvad vastavalt liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõttele iga liikmesriigi sisemisse õiguskorda, tingimusel et need ei ole ebasoodsamad sarnaseid siseriiklikke olukordi reguleerivatest eeskirjadest (võrdväärsuse põhimõte) ega muuda liidu õiguskorra alusel antud subjektiivsete õiguste kasutamist praktikas võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt eespool viidatud kohtuotsus Wells, punkt 67).

39 Sestap on liikmesriik kohustatud hüvitama tekitatud kahju tagajärjed siseriikliku õiguse vastutust käsitlevate sätete alusel, kusjuures siseriiklikes õigusaktides sätestatud kahju hüvitamise tingimused peavad tagama eelmises punktis meelde tuletatud võrdväärsuse põhimõtte ja tõhususe põhimõtte järgimise (vt 5. märtsi 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-46/93 ja C-48/93: Brasserie du Pêcheur ja Factortame, EKL 1996, lk I-1029, punkt 67).

40 Tuleb siiski meelde tuletada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on põhimõte, et riik on vastutav talle omistatava liidu õiguse rikkumisega üksikisikutele põhjustatud kahju eest, omane asutamislepingute süsteemile, millel see põhineb (vt 25. novembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-429/09: Fuß, EKL 2010, lk I-12167, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 Selles osas on Euroopa Kohus korduvalt selgitanud, et kahjustatud isikutel on õigus nõuda kahju hüvitamist juhul, kui täidetud on kolm tingimust: rikutud liidu õigusnorm peab andma neile õigusi, rikkumine on piisavalt selge ning selle rikkumise ja isikutel tekkinud kahju vahel on otsene põhjuslik seos (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Fuß, punkt 47, ning 9. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-568/08: Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie jt, EKL 2010, lk I-12655, punkt 87 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Eespool mainitud kolm tingimust on vajalikud ja piisavad, et üksikisikul tekiks õigus saada hüvitist otse liidu õiguse alusel, välistamata siiski, et asjaomase liikmesriigi vastutust võib siseriikliku õiguse alusel kohaldada vähem piiravatel tingimustel (vt eespool viidatud kohtuotsus Brasserie du pêcheur ja Factortame, punkt 66).

43 Kui liikmesriik on üksikisikutele liidu õiguse rikkumisega kahju tekitanud, on otse liidu õigusest tulenevate vastutuse tekkimise eelduseks olevate tingimuste täidetuse kontrollimine põhimõtteliselt liikmesriigi kohtute ülesanne, mille täitmisel kohtud peavad järgima Euroopa Kohtu antud juhiseid (vt 12. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-446/04: Test Claimants in the FII Group Litigation, EKL 2006, lk I-11753, punkt 210 ja seal viidatud kohtupraktika).

44 Sellega seoses on käesoleva kohtuotsuse punktides 32 ja 36 juba kindlaks tehtud, et direktiiv 85/337 annab asjaomastele üksikisikutele õiguse nõuda, et vastava liikmesriigi pädevad talitused hindaksid vaadeldava projekti keskkonnamõju ja et selle direktiivi pakutava kaitse eesmärgiga on hõlmatud varaline kahju niivõrd, kuivõrd tegemist on riikliku- või eraprojekti keskkonnamõju otseste majanduslike tagajärgedega.

45 Siiski, nagu märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 41, tuleb lisaks kontrollimisele, kas tegemist on liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumisega, pöörata tähelepanu sellele, et hüvitise saamise õiguse üks vältimatutest tingimustest on otsese põhjusliku seose olemasolu vaidlusaluse rikkumise ja üksikisikutel tekkinud kahju vahel; selle seose olemasolu peab lähtuvalt Euroopa Kohtu juhistest kontrollima siseriiklik kohus.

46 Seejuures tuleb arvesse võtta rikutud õigusnormi laadi. Käesoleval juhul näeb see ette riikliku või eraprojekti keskkonnamõju hindamise, kuid ei sätesta sisulisi eeskirju keskkonnamõju kaalumiseks teiste teguritega ega keela niisuguste projektide teostamist, millel on tõenäoliselt negatiivne keskkonnamõju. Need asjaolud tähendavad, et selle direktiivi artikli 3 rikkumine, ehk käesoleval juhul selles artiklis ette nähtud keskkonnamõju hindamise läbi viimata jätmine ei ole üldjuhul iseenesest kinnisasja väärtuse vähenemise põhjus.

47 Järelikult selgub, et liidu õiguse kohaselt ei anna asjaolu, et keskkonnamõju on direktiivi 85/337 nõudeid eirates jäetud läbi viimata, üldjuhul iseenesest üksikisikule õigust saada hüvitist puhtalt varalise kahju eest, mis on tingitud tema kinnisasja väärtuse vähenemisest keskkonnamõju tagajärjel. Seda, kas täidetud on liidu õigusest tulenevad hüvitise saamise õiguse tingimused, nimelt eelkõige kas esineb põhjuslik seos väidetava rikkumise ja tekkinud kahju vahel, peab lõppastmes siiski kontrollima liikmesriigi kohus, kes ainsana on pädev hindama tema menetluses oleva vaidluse faktilisi asjaolusid.

48 Seetõttu tuleb esitatud küsimustele vastata, et direktiivi 85/337 artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et niisugune keskkonnamõju hindamine, nagu on ette nähtud selles artiklis, ei hõlma selle hindamist, milline on vaadeldava projekti mõju ainelise vara väärtusele. Sellele vaatamata on varaline kahju niivõrd, kuivõrd tegemist on riikliku või eraprojekti keskkonnamõju otseste majanduslike tagajärgedega, hõlmatud selle direktiivi pakutava kaitse eesmärgiga. Liidu õiguse kohaselt ning välistamata, et asjaomase liikmesriigi vastutust võib siseriikliku õiguse alusel kohaldada vähem piiravatel tingimustel, ei anna asjaolu, et keskkonnamõju on jäetud selle direktiivi nõudeid eirates läbi viimata, üldjuhul iseenesest üksikisikule õigust saada hüvitist puhtalt varalise kahju eest, mis on tingitud tema kinnisasja väärtuse vähenemisest vaadeldava projekti keskkonnamõju tagajärjel. Liikmesriigi kohus peab siiski kontrollima, kas täidetud on liidu õigusest tulenevad hüvitise saamise õiguse tingimused, nimelt eelkõige kas esineb põhjuslik seos väidetava rikkumise ja tekkinud kahju vahel.

Kohtukulud

49 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiivi 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta, muudetud nõukogu 3. märtsi 1997. aasta direktiiviga 97/11/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. mai 2003. aasta direktiiviga 2003/35/EÜ, artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et niisugune keskkonnamõju hindamine, nagu on ette nähtud selles artiklis, ei hõlma selle hindamist, milline on vaadeldava projekti mõju

ainelise vara väärtusele. Sellele vaatamata on varaline kahju niivõrd, kuivõrd tegemist on riikliku või eraprojekti keskkonnamõju otseste majanduslike tagajärgedega, hõlmatud selle direktiivi pakutava kaitse eesmärgiga.

Liidu õiguse kohaselt ning välistamata, et asjaomase liikmesriigi vastutust võib siseriikliku õiguse alusel kohaldada vähem piiravatel tingimustel, ei anna asjaolu, et keskkonnamõju on jäetud selle direktiivi nõudeid eirates läbi viimata, üldjuhul iseenesest üksikisikule õigust saada hüvitist puhtalt varalise kahju eest, mis on tingitud tema kinnisasja väärtuse vähenemisest vaadeldava projekti keskkonnamõju tagajärjel. Liikmesriigi kohus peab siiski kontrollima, kas täidetud on liidu õigusest tulenevad hüvitise saamise õiguse tingimused, nimelt eelkõige kas esineb põhjuslik seos väidetava rikkumise ja tekkinud kahju vahel.

Allkirjad